

Intervju–Rok Kovačič, svetski prvak u podvodnoj fotografiji

januar - jul 2011.

RONILAČKI SVET

▣ **Akvarijumi**
Turkuazoo i Tropicarium

▣ **Weissensee**
Najviše alpsko jezero

Pongo Diving

www.pongo.hr

Zaronite s nama u Dalmaciji

- Paket aranžmani - apartman + ronjenje
- Specijalne ponude za klubove
- Tečajevi ronjenja
- Liveaboard ronilačka krstarenja
- Zapošljavanje Dive mastera i Instruktora

Web: www.pongo.hr
Tel: 00385(0)91 6799 022
Mail: pongo@pongo.hr

Potonimo zajedno - ekološki projekti

APNEA

Kursevi ronjenja na dah prema AIDA international programima i standardima

www.svetronjenja-sdt.rs/apnea svetronjenja@yahoo.com 063 84 85 985

Impresum:

Izdavač: PRINT ART, Pančevo
Glavni odgovorni urednik: Janez Kranjc
Zamenik glavnog urednika: Dragan Gagić
Tehničko uređenje: Ivan Biliškov - Bili
Lektor: Svetlana Ćirković
Prevod: Tijana Nikolić - Tidža
Elektronsko izdanje: Dragan Lukić – DraganeL
Umetnički savetnik: Nemanja Smičiklas

Štampa:

SAVPO d.o.o, Stara Pazova

Saradnici:

Milorad Đuknić, Božana Ostojić, Zoran Radojčić, Jelena Vukosavljević, Aleksandra Komarnicki Ćirić, Boban Baranjin, Dragan Gagić, Željko Dragutinović, Marija Jevtović, Gordana Karović, Mladen Milojević, i Dušan Varda.

Kontakt:

ronilackisvet@yahoo.com
+381 63 770 66 70

Naslovna strana:

foto: Ivana Orlović Kranjc, Send Tiger Shark – Turkuazoo akvarijum, Istanbul

CIP - katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka Srbije, Beograd

RONILAČKI SVET
ISSN 1452 - 1091
COBISS.SR - ID 123507980

Časopis "Ronilački Svet" se delimično finansira sredstvima iz budžeta Republike Srbije - Ministarstvo omladine i sporta

www.sopas.rs

Vesti iz SOPAS-a

AKCIJA ČIŠĆENJA PODVODNOG DELA JEZERA ADA CIGANLIJA

Na Adi Ciganliji održano je podvodno čišćenje Savskog jezera, koje tradicionalno, već četvrtu godinu organizuje SOPAS sa Komisijom za sport i okolinu Predsedništva OKS u saradnji sa JP „Ada Ciganlija” i Gradskim Sekretarijatom za zaštitu životne sredine.

Osnovna ideja akcije je da se podigne svest društva o potrebi zaštite životne sredine, posebno reka i priobalja i da se javnosti skrene pažnja na loše navike nepropisnog bacanja dubreta.

Akcija čišćenja realizovana je

u saradnji sa Olimpijskim komitetom Srbije, Ministarstvom za životnu sredinu i prostorno planiranje, Savezom ronilaca Srbije (SOPAS), MUP-om Srbije (ronilacke jedinice), Vojskom Republike Srbije i Gradskim Sekretarijatom za zaštitu životne sredine.

Otvoreno prvenstvo Srbije u podvodnim veštinama

Takmičenje je održano u Somboru 17.04.2011. godine sa početkom u 13.00 časova. Sudije na takmičenju su bile Šuvak Zlatko i Gulaci Tibor, a delegat Saveza Bajčetić Miodrag. Nastupile su sledeće ekipe: DPA „SOMBOR“ Sombor, KPA „BELA CRKVA“ Bela Crkva, RK „DANUBIUS-SPASILAC“ Novi Sad i KPA „SPARTAK“ Subotica.

Postignuti su sledeći rezultati:

U muškoj konkurenciji prvo mesto je osvojio ronilački par Jović Milan i Zelić Goran (DPA „SOMBOR“) sa vremenom 7:59,34 (800 bodova). Drugo mesto je pripalo ronilačkom paru Aleksandar Stolić i Kulić Vladimir (DPA „SOMBOR“) sa vremenom 8:53,50 (571 bod), dok su treći bili ronilački par Oliver Janković i Aleksandar Pejčić (KPA „BELA CRKVA“) sa vremenom 10:38,19 (394 boda).

U ženskoj konkurenciji prvo mesto je osvojio ronilački par Marijana Mijatović i Vladislava Duduković (DPA „SOMBOR“) sa vremenom 16:13,00 (107 bodova). U ekipnom plasmanu prva je bila ekipa DPA „SOMBOR“, druga KPA „BELA CRKVA“ i na trećem mestu RK „DANUBIUS-SPASILAC“.

Podvodni hokej - Beograd Open 2011

U subotu 16.04.2011. na bazenu Tašmajdan u Beogradu, u organizaciji ronilačkog kluba Calypso, održao se veliki međunarodni turnir u podvodnom hokeju Beograd Open 2011. Od ekipa koje su se prijavile učestvovala su: domaća ekipa Calypsa, Pančevo, Calypso youth, Ljubljana, Calypso novice, Sisak i neizostavna i jaka ekipa Osijeka. Kako je bilo na samom bazenu Taš svedočili su i mnogobrojni gledaoci koji su došli da podrže svoje takmičare koji su na lep i sportski način prezentovali ovu jako zanimljivu i sve popularniju igru. Najzanimljivija utakmica turnira je bila između domaće ekipe Calypso i ekipe Osijeka koja je na kraju završena tesnim rezultatom od 1-0 u korist ekipe Calypso.

Poredak ekipa je sledeći:

1. CALYPSO
2. OSIJEK
3. SISAK
4. CALYPSO YOUTH
5. LJUBLJANA
6. PANČEVO
7. CALYPSO NOVICE

Redovna godišnja i izborna Skupština SOPAS-a

Skupština saveza održana je 07.05.2011. godine u Beogradu (Hotelu „Moskva“) sa početkom u 11.00 časova. Pre početka rada Predsednik Saveza Božana Ostojic predložila je radno predsedništvo i verifikacionu komisiju. U radno Predsedništvo izabrani su Zoran Radojčić (predsedavajući), Slavko Makara i Ostojić Božana. U verifikacionu komisiju izabrani su Jovan Petrović, Đorđe Branislavljević i Predrag Radifković. Verifikaciona komisija je utvrdila da Skupštini prisustvuje 27 klubova sa pravom glasa. Klubovi sa pravom glasa su: Kalipso, Žandarmerija, Šarks, Kruševac, Sebastijan, Hidroarheolog, Mehuric, Big blu, Vogli, URS, Akva Mont, Delta, Nemo, Zastava Kragujevac, Sub, Pirot, KPA Beograd, Spartak, Danubijus Spasilac, Sombor, Bela Crkva, Begej Zrenjanin i RK Viking iz Krusevca. Članarinu Savezu za 2011. godinu do 01.05.2011. godine platilo je 27 klubova. Na osnovu iznetog konstatuje se da Skupštinske odluke se donose punovažno.

Vežano za izbor predsednika Saveza predsedavajući je konstatovao da je samo Ostojić Božana podnela kandidaturu za izbor. Na licu mesta Bajčetić Miodrag je predložio kao kandidate za Predsednika Saveza Valić Gorana, Perašević Dragana i Goluba Marića. Slobodan Panić je predložio kao kandidata Petrović Jovana. Pre glasanja predstavnici SPAV-a zatražili su da kandidat za Predsednika iznese svoj predlog članova Upravnog odbora Saveza. U smislu iznetog isti zahtevaju da u Upravni odbor Saveza budu predložena najmanje dva kandidata iz SPAV-a. Nakon diskusije glasano je za kandidata koji je blagovremeno podneo kandidaturu te je doneta odluka o izboru Ostojić Božane za Predsednika Saveza sa 23 glasa ZA i 2 glasa PROTIV. Božana Ostojić je predložila sledeće članove Upravnog Odbora Saveza: Zoran Radojčić, Golub Marić, Jovan Petrović, Predrag Radifković, Valerije Ljubičić i Milorad Đuknić. Predlog Ostojic Božane usvojen je sa 18 glasova ZA i 9 glasova PROTIV.

Kompletan zapisnik sa Skupštine možete pogledati na linku: <http://www.sopas.rs/Zapisnik.pdf> ■

JUBILEJ

URS

40 godina ronjenja

Osnivač - Zoran Fotić Foča

Ove godine URS slavi svoj četrdeseti rođendan. Povodom ovog jubileja posetili smo današnjeg predsednika kluba Zorana Radojčića, dugogodišnjeg ronilačkog instruktora, i u klupskim prostorijama popričali o prošlim vremenima. „URS je osnovan 30. 09. 1971. godine. Idejni tvorac je bio Zoran Fotić – Foča, koji je sa Draganom Karleušom i Slobodanom Panićem

praktično i osnovao klub. Za sve ove godine obučeno je više od 3000 hiljade ronilaca, od kojih je čak 34 instruktora. U jednom momentu URS je imao 472 zvanična člana, što do sada nije zabeleženo ni u jednom drugom ronilačkom klubu. Zanimljivo je da su instruktori koji vode mnoge beogradske klubove (Amfora, Calypso, Vogli, Hidroarheolog, Aquamont, Triton, Nautilus i Sub) potekli iz URS-a.

U ceo poduhvat smo krenuli potpuno sami. U to vreme nabavka opreme je bila veliki problem, tako da smo u jednom periodu i sami pravili opremu i to regulatore, maske... Klub se izdržavao izvodeći podvodne radove i zaradeni novac je korišćen za nabavku savremene opreme. To vreme će ostati upamćeno po velikom entuzijazmu članova kluba. Pratili smo zbivanja u svetu, ali i sticali vlastita ronilačka iskustva. Država nas je pomogla u periodu 1980–85. godine, a 1977. godine dobili smo na stalno korišćenje prostorije u zgradi Beogradske kapetanije, gde se klub nalazi i danas.

Pored mnogih poduhvata koje su izveli članovi kluba izdvajaju se vadenje autobusa iz Neretve, automobila iz jezera Kokin Brod, helikoptera iz Save i spektakularna akcija podizanja lokomotive iz Potpečkog jezera. Dolaskom Božidara Lekića na čelo URS 1976. godine dolazi do velikog uspona i ekspanzije kluba. Tada su počeli sa radom komercijalni ronilački centri u Puli, Dubrovniku, Budvi, Bolu na Braču i Perazića Do kod Petrovca, koji su jako dobro funkcionisali. Zahvaljujući saradnji sa Dalmacija turistom i Jugotursom došlo je do velike ekspanzije „turističkog ronjenja“. I tako sve do 1991. kada se zbog poznatih političkih događaja cela priča zaustavila.

Takođe, URS je organizovao sve vrste ronilačkih takmičenja na nivou stare Jugoslavije. U našim redovima je bilo državnih rekordera i reprezentativaca, a posebno bih istakao da je čuveni fotoreporter Tomislav Peternek takođe bio ronilac i podvodni fotograf u našem klubu, koji je organizovao i prva takmičenja u podvodnoj fotografiji na ovim prostorima.

Sada, kada proslavljamo 40 godina kluba, mi se sećamo i naših drugara koji rone nebeskim morima: Foče, Duleta, Inde, Bože, Čore, Milana, Baneta, Kokice i Lekića. Danas, u klubu je aktivno devet instruktora koji uprkos nedostatku mora i disperziji članstva i dalje nastavljaju da sprovedu podvodne aktivnosti i ciljeve URS-a – kaže Zoran Radojčić (CMAS M3, PADI OWSI), predsednik URS-a. ■

Zoran Radojčić

Mares noviteti

mares
just
add
water

generalni zastupnik: CALYPSO GROUP

011 32 22 32 , 063 309 007

calypso@eunet.rs

Isoterm Povratak u budućnost

Isoterm je poznat širom sveta kao pionir koncepta polusuvog ronilačkog odela. Nastavljajući legendarnu liniju, proslavljamo postignut uspeh iz proteklih 60 godina sa sledećom Isoterm generacijom. Dizajn vuče ko-
rene iz 80-tih godina. Dupla kupasta konstrukcija, modifikovano mesto tizip rajsferšulsa zajedno sa najboljim neoprenom čini ovo polusuvo odelo ponovo ikonom. Debljina: 6,5 milimetara. ▀

BCD Prestige MRS Plus

Bez kompromisa

Inovacija kod Prestige je kompletno nova vazдушna vreća napravljena od kordure. Ovaj model je pre svega udoban, sa velikim kapacitetom podizanja. Mnogobrojni detalji ukazuju na njegov fenomenalan izgled i funkciju. Tu pre svega mislimo na integrisane mrs plus tegove, trim weight džepove za fino balansiranje, robusni samar sa drškom i ostale prednosti koje do sada niste iskusili. Izrađuje se od kordure 1000 i težak je 4,4 kilograma. ▀

Nemo Air Integrišite svoj podvodni svet

Nemo Air dovodi vas korak bliže savršenstvu. Ovaj model karakteriše dobro poznati široki displej, koji je pregledan u svim uslovima, i merenje potrošnje disajnog medijuma. Mereći vaš bottom time na osnovu vaše potrošnje, dozvoljava vam da bezbrižno i što duže uživate u podvodnom svetu. Kretanje kroz menije je jednostavno (3 dugmeta), a veoma lako se nadograđuje i kompas. Isporučuje se sa torbom koja ga čuva od oštećenja. Maksimalna dubina očitavanja je 150 metara, a u memoriju staje 36 sati ronjenja. Posедуje indikator stanja baterije, koju po potrebi možete sami zameniti. ▀

EOS 3

Početak nove ere

EOS 3 započinje novu eru kada su u pitanju podvodne lampe. Ovo je snažna i kompaktna ronilačka lampica sa high power 3W mono led sijalicama, koje daju neverovatno osvetljenje od 7.000 lux, sa fokusom od 200 mm dijametarskog hot sopta. Temperatura boje od 6.400 kelvina. Autonomija je pet sati besprekornog rada sa 8 standardnih AA baterija. Pažljiv izbor materijala omogućava ovoj lampi da dostigne dubinu do 100 metara. Maresovi konstruktori su vodili računa o dimenzijama, tako da EOS 3 staje u džep vašeg kompenzatora plovnosti. ▀

Enjoy pure diving

MARES EQUIPMENT

Technology has always been second nature at Mares. All of Mares products are designed and developed with cutting edge technology in order to offer the most advanced performance.

Leave your grey world,
Mares lets you enjoy diving:
Just Add Water.

Visit mares.com

Info:
011322 22 32 , 063 309 007
calypso@eunet.yu

mares
just
add
water

Ronjenje u akvarijumima

Ronjenje u veštačkom okruženju stiže sve više pristalica, a mogućnost za takvim ronjenjem postoji u zemljama koje razvijaju sisteme velikih akvarijuma. Da li je u pitanju trend, moda, potreba ili privilegija, odlučili smo da proverimo na licu mesta: u budimpeštanskom Tropicariumu i istanbulskom Turkuazoo. Veštački habitati, kako ih još nazivaju, najčešće su smešteni u okviru ili blizini velikih šoping centara kroz koje svakodnevno prolazi veliki broj ljudi. Predstavljaju relativno veliku investiciju i najčešće su u vlasništvu više investitora. Takođe, ukoliko se dobro vode i pored velikih troškova

Predrag Ćurčić je rodom iz Beograda (1958), oženjen je Bredom, sa kojom ima sina. Po zanimanju je ekonomista, koji je u akvaristiku ušao iz hobija. Za čoveka ne postoji ništa lepše kada radi posao koji voli i kada mu je nebitno radno vreme i trud koji ulaže. Iza njega stoje uspešni akvarijumski projekti u Dubaiju, Budimpešti i Istanbulu.

ipak ostvaruju i veliku dobit. U današnje vreme ovo je najbolji način da ljudi pokušaju da shvate svu kompleksnost i važnost očuvanja života u moru. Ovakvim pristupom se razbijaju predrasude o strašnim morskim nemanima, krvoločnim ajkulama i otrovnim morskim bićima koja vrebaju čoveka. Među najpoznatijim akvarijumima u svetu su Sea World (San Antonio, Texas USA), LAquarium (Barselona, Španija), Acquario di Genova (Italija), Two Oceans (Kejptaun, Južna Afrika) kao i britanski lanac akvarijuma Sea Life ...

Tropicarium, Budimpešta

Egzotična tropska oaza u srcu Budimpešte. Čine je terarijumi, slatkovodni, tropski i morski akvarijumi, ptice slobodno lete iznad glava zadivljenih turista, a centralna tačka je, bez sumnje, akvarijum od milion i po litara morske vode, čija je temperatura 21 stepen. Ovaj nsvakidašnji objekat deli stakleni tunel dužine 14 metara u kojem posetioci bukvalno šetaju među ajkulama, mantama i ostalim ribama. Akvarijum je dubok 4 metra, a ukrašen je veštačkim grebenima i stotinama riba, koje ostavljaju neverovatno snažan utisak. Usred panonske ravnice dom su našle sand tiger shark, leopard shark, lemonshark, reef shark, guitar shark, sve ukupno osam ajkula.

Tačno u zakazano vreme sreli smo se sa Šandorom (Padi Divemaster), koji nam je bio domaćin i vodič na ovom nsvakidašnjem ronjenju. Nakon unošenja opreme, krenuli smo u kratak obilazak samog Tropicariuma. Bilo je još uvek rano za „obične“ posetioce. U neprirodnom miru smo posmatrali akvarijume. Šandor nas je doveo do velikog staklenog zida, sa čije druge strane dostojanstveno plivaju ajkule. Dok nas je zasipao opštim informacijama, kao hipnotisani smo gledali u akvarijum.

U realnost nas je vratio briefing za zaron. Šandor nam je objašnjavao gde ćemo ući u vodu, kako ćemo zaroniti, kako da se krećemo. Posebno nam je skrenuo pažnju da se send tiger shark ne smeju dirati i maziti. Jedan

pogled na ove predatore dužine oko 3 metra čini svako dodatno pitanje suvišnim. Suština je – ruke pored tela, plivaj uz dno, nemoj ajkuli presecati putanju kretanja i ne diraj je. Ako krene ka tebi, propusti je jer verovatno spava. Šandor je sa ovim ajkulama napravio preko 500 zarona bez ikakvog incidenta. Četvrtkom ih hrani iz ruke, što je posebna predstava za posetioce Tropicariuma. Mi smo ronili u subotu.

Među ajkulama

Opremili smo ronilačke setove i spustili ih do iverice akvarijuma. Turisti koji su se u međuvremenu okupili u velikom broju nisu ni slutili da će uskoro četiri ronionca sići među ajkule. Sedeli smo na ivici, sa nogama u vodi, dok su siluete veličanstvenih riba promicale ispod nas. U sledećem trenutku smo bili u vodi. Plivali smo po površini do mesta predviđenog za zaron. Šandor je dao znak i počeli smo da se spuštamo ka dnu. Ajkule su kružile svojim zamišljenim putanjama, a mi smo lagano zaranjali između njih. Dotaknuvši dno akvarijuma, malo smo se primirili da se ajkule naviknu na nas, a i mi na njih. Sva naša pažnja bila je usmerena ka njima, tako da su velike kirnje, tune, mante i zubaci bili u drugom planu.

Dodirni krabu!

Iako izgledaju kao da su ispane iz nekog naučno-fantastičnog filma, atlanske potkovičaste krabe (Atlantic Horseshoe crab) su krajnje bezopasna stvorenja. Za njih je napravljen specijalni bazen u kome se mogu posmatrati i po želji, uz nadzor stručnjaka i dodirnuti.

Jata radoznalih riba su nas okružila i često potpuno onemogućavala fotografisanje i snimanje. Posetioci akvarijuma su nas radoznalo i sa nevericom posmatrali sa druge strane stakla. Osetili smo se kao deo postavke. Divemaster Šandor nam je rekao da obratimo pažnju na zube ajkula koji im povremeno ispadaju na dno akvarijuma. Ako ih pronađemo, možemo ih zadržati za uspomenu. Pronašli smo tri zuba send tiger shark-a, koji su upotpunili našu kolekciju. Vreme je brzo proletelo i u 45. minutu krenuli smo u izron. Naravno, Ivana je ostala koji minut duže da sa površine vode napravi još koji snimak.

Prepuni utisaka pričavali smo zaron, koji će zauzeti posebno mesto u našim ronilačkim uspomenu. Za one koji su ljubitelji ajkula, ovo je nešto što se ne sme propustiti.

U Istanbulu među ajkulama

Ohrabreni lepim iskustvom iz Budimpešte odlučili smo da napravimo korak dalje. U mađarskom Tropicariumu smo saznali da je svega mesec dana pre našeg dolaska menadžer akvarijuma bio Predrag Ćurčić, naše gore list. Poslovna ponuda je Predraga odvela u Istanbul, gde se nalazi jedan od najvećih evropskih akvarijuma – Turkuazoo. Vrlo brzo stupili smo u kontakt i dogovorili datum posete ovom veštačkom habitatu.

Na put dug 2.000 kilometara krenuli smo u rano jutro 4. 3. 2011. godine. Kada smo stigli na srpsko-bugarsku granicu kod Dimitrovgrada, dok smo obavljali procedure oko ATA karneta, carinik koji je čuo gde idemo zabrinuto je prokomentarisao: „Au, bate, nemoj da se vraćate u komadić!“ Nasmijani ovom primedbom nastavili smo dalje kroz Bugarsku, koja je još jednom potvrdila epitet zemlje sa preterano revnosnim i „nepodmitljivim“ saobraćajnim policajcima. Ulaskom u Tursku odahnuhli smo i nastavili putovanje brzim autoputem. U večernjim satima stigli smo u Istanbul, grad od preko 17 miliona stanovnika. Iako se radi o zaista ogromnom gradu, lako smo pronašli naš smeštaj, koji se nalazio u turističkom kvartu Sultan Ahmet. U neposrednoj blizini su bile i glavne atrakcije Istanbula Aja Sofija i Plava džamija. Nakon kraćeg odmora krenuli smo do grada na turski čaj, crno efes pivo ili već šta ko voli... Po povratku u smeštaj zaspali smo, nestrpljivo očekujući sutrašnji dan. Jutro je donelo lepo vreme. Imali smo sreće i na ulicama nije bilo uobičajene gužve, pa smo brzo i jednostavno stigli do velikog šoping mola „Forum“,

Na put dug 2.000 kilometara krenuli smo u rano jutro 4. 3. 2011. godine. Kada smo stigli na srpsko-bugarsku granicu kod Dimitrovgrada, dok smo obavljali procedure oko ATA karneta, carinik koji je čuo gde idemo zabrinuto je prokomentarisao: „Au, bate, nemoj da se vraćate u komadić!“ Nasmijani ovom primedbom nastavili smo dalje kroz Bugarsku, koja je još jednom potvrdila epitet zemlje sa preterano revnosnim i „nepodmitljivim“ saobraćajnim policajcima. Ulaskom u Tursku odahnuhli smo i nastavili putovanje brzim autoputem. U večernjim satima stigli smo u Istanbul, grad od preko 17 miliona stanovnika. Iako se radi o zaista ogromnom gradu, lako smo pronašli naš smeštaj, koji se nalazio u turističkom kvartu Sultan Ahmet. U neposrednoj blizini su bile i glavne atrakcije Istanbula Aja Sofija i Plava džamija. Nakon kraćeg odmora krenuli smo do grada na turski čaj, crno efes pivo ili već šta ko voli... Po povratku u smeštaj zaspali smo, nestrpljivo očekujući sutrašnji dan. Jutro je donelo lepo vreme. Imali smo sreće i na ulicama nije bilo uobičajene gužve, pa smo brzo i jednostavno stigli do velikog šoping mola „Forum“,

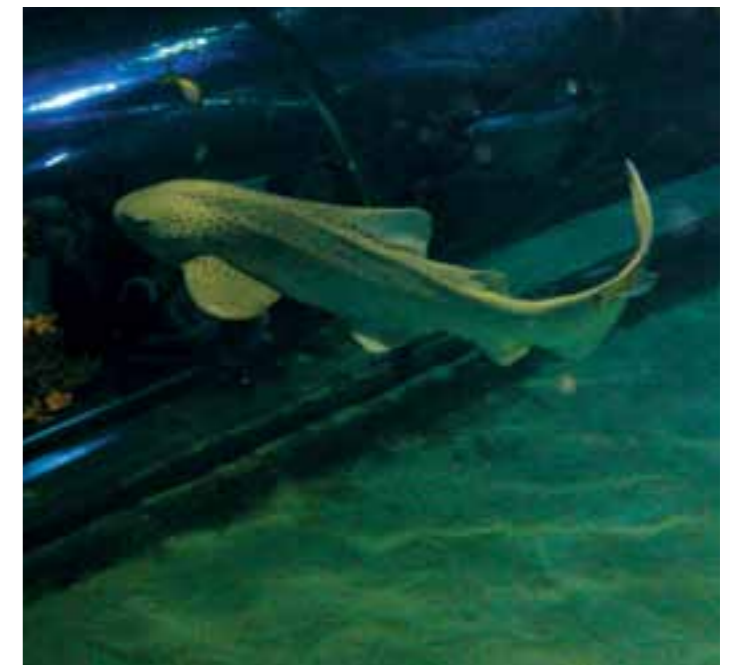
u kome je smešten akvarijumski kompleks Turkuazoo. Našli smo se sa Predragom i zabava je mogla da počne. Pošto smo stigli u 8.30, imali smo privilegiju da akvarijum pogledamo na miru, bez prisustva ostalih posetilaca. Kada su nam se slegli prvi utisci, seli smo da popričamo sa našim domaćinom. Saznali smo da je Turkuazoo sastavljen iz nekoliko celina. U Freshwater zoni nalaze se ribe iz plutajućih šuma Amazona, jezera Malawi u Africi, reka Orinoko i Mekong. Najzanimljivije su pirane, zatim mata mata kornjače i razne vrste somova imponantnih veličina. Na drugom nivou su akvarijumi koji dočaravaju Coastal Cliff. Ovde su glavne zvezde common stingray kao i manje vrste ajkula kao što su brown banded bamboo shark, smooth-hound shark i zebra bullhead shark. Na ovom nivou je i živi svet Crnog mora. Glavna atrakcija su velike jesetre. Slede akvarijumi sa živim svetom Mediterana (polja posedonie i duboke vode), zatim Karipsko more, živi svet pećina i poseban akvarijum sa Anemonama – „Finding Nemo“.

Glavni akvarijum

Ipak, ono zbog čega smo prvenstveno došli u Istanbul je takozvani „Main Tank“, akvarijum od oko 4 miliona litara morske vode. Maksimalna dubina je 5 metara, a prosečna 3,2 metra. Temperatura vode je 24 stepena Celzijusa. Podeljen je u nekoliko sekcija, pa na ronjenju možete videti veštački koralni greben, brodsku olupinu i ostatke rimskog hrama i amfiteatra. Tu je i tropska zona u kojoj su vrste koje naseljavaju Great Barrier Reef i Indo Pacific Reef. Veoma je interesantan akrilni tunel dužine 80 metara kroz koji ide pokretna traka, tako da posetioci jednostavno mogu da stoje i uživaju u fascinantnim prizorima koji su dostupni samo nama – ronionicima. Takođe, impresivna je i panoramska soba sa ogromnim prozorima. Nas su najviše zanimala ajkule. Tokom ovog ronjenja mogli smo da vidimo send tiger, whitetip reef shark, nurse shark, zebra shark, giant guitar shark i leopard shark. Ronilo se u dve grupe i zaron je naravno proleto. Za razliku od

Budimpešte, režim ronjenja je ovde mnogo liberalniji. Zbog većeg prostora ajkule se ovde uglavnom sklanjaju, ali smo ipak imali nekoliko bliskih sureta. Ovakva ronjenja omogućavaju bolje razumevanje ovih neverovatnih riba i otklanjaju iskonski strah koji čovek oseća prema njima. To se najbolje ogledalo u začuđenim izrazima lica posetilaca akvarijuma, koji su nas gledali sa druge strane stakla. U svakom slučaju, još jedno dragoceno iskustvo u ronilačkoj karijeri. ▀

*tekst Janez Kranjc
foto Ivana Orlović Kranjc*

Piše: Aleksandra Komarnicki-Čirlić
Foto: Ivana Orlović Kranjc

ŽIVOT U RITMU MORA

Kada jednom doplove do svoje podmorske luke,
nerado je menjaju, rašire svoja paperjasta jedra,
njišu se i uživaju – u ritmu mora.

Klasa *Crinoidea* obuhvata najstarije predstavnike bodljokožaca. Reč *crinoidea* potiče od grčke reči *krinon* koja znači 'liljan' i *eidōs* 'nalik'. Predstavnici ove klase su morski krinovi i peraste zvezde, a priča o njima sledi.

Ove životinje pojavile su se tokom donjeg ordovicijuma. Često čitave slojeve krečnjaka iz paleozoika grade upravo ljuštore ovih životinja. Veliki morfološki diverzitet tadašnjih vrsta podrazumevao je prilagodnost specifičnim staništima i podmorskim uslovima života, pa služi za biostratigrafiju. Ovo su životinje koje su u prošlosti bile znatno brojnije. O ovome svedoče njihovi brojni fosilni ostaci (opisano je preko 5.000 fosila).

Kao i ostali bodljokožci (morski ježevi, zvezde, krastavci i sl.), ova bića žive isključivo u moru, i to u plitkim vodama, ali ima i onih koji preferiraju duboke vode abisala. Neki podaci govore da ima predstavnika koji žive na dubinama od oko 6.000 metara.

Vrste koje spadaju u takozvane morske krinove su one sa drškom, dok su peraste zvezde ili komatulidi forme bez drške ima ih oko 600 vrsta. Po nekim autorima, peraste zvezde uglavnom pripadaju jednom redu *Comatulida*, dok ih drugi dele u više. Najviše ih ima od Indijskog okeana do Japana i tu je rod *Tropiometra* najzastupljeniji. U Jadranu je se najčešće sreće rod *Antedon*.

Klasa *Crinoidea* obuhvata vrste koje mogu provesti život pričvršćene za podlogu svojom aboralnom stranom (pa kažemo da su to sesilni organizmi), ali i one koji se kreću. Kod sesilnih oblika ove klase telo čini drška-stabljika, čašica u kojoj se nalazi telo i pet krakova. Kraci se protežu iz centralne strukture nalik čaši. Većini vrsta drška služi za „sidrenje“ na podlogu (morsko dno i sl.) preko različitih struktura koje mogu biti korenolike, kukolike i sl. Kraci se često u samoj osnovi granaju u dva dela, tako da ih ima ukupno deset, ali kod nekih vrsta oni se mogu

i dodatno granati, pa ih ukupno može biti više. U svakom kraku nalazi se produžetak celoma, nervnog sistema, vodnog vaskularnog (ambulakralni) i reproduktivnog sistema i nosi ambulakralni kanal, koji je oivičen prstolikim nožicama (produžetak vodnog vaskularnog sistema), koje se koriste u hranjenju i disanju.

Govoreći uopšteno peraste zvezde imaju usta okružena kracima za hranjenje, crevo u obliku slova U i analni otvor na istoj strani sa usnim. Kao i ostali srodnici tipa *Echinodermata* (bodljokožaca), one imaju petozračnu simetriju, cevaste nožice i spikule u koži. Kao i klasa *Ophiuroidea* (morske zmijuljice), peraste zvezde imaju tanke, dugačke i fleksibilne ručice. Slobodno možemo primetiti da su ove peraste zvezde daleko spektakularnije od morskih zmijuljica (uz dužno poštovanje istih).

Ako rešimo da se malo više pozabavimo životom peraste zvezde moramo krenuti od početka. Mala perasta zvezda u početku ima pet ručica, a kasnije dolazi do grananja u samoj osnovi čašice, pa ove peraste dame imaju obično mnogo veći broj ručica (naravno, uvek deljiv sa pet). Najčešće imaju bar deset ručica, ali se desi da imaju i do osamdeset, a neke čak i dvesta. Ručice, tj. krake, grade spikule kalcijum karbonata koje su dobro zglobljene i drže se zajedno kao zupci na lancu bicikla. Duž celog kraka postoje fini nizovi malenih prstolikih struktura (pinule), i upravo one daju ovim zvezdama perast ili paperjast izgled. Svaka pinula je zglobljena i ima žljeb na sredini koji se prostire duž čitave ruke. Žljebovi su oivičeni cevastim nožicama koje formiraju sluz. Cevaste nožice nemaju ulogu u kretanju životinje, kao što to imaju cevaste nožice morske zvezde, već služe za sakupljanje čestice hrane i disanje. Pinule koje se nalaze pored usnog otvora štite usta i održavaju tu oblast čistom.

Peraste zvezde hrane se pasivno, hvatajući ručicama (koje se mogu izdužiti) malene organizme koje im nanosi strujanje morske vode, pa možemo reći da se ove lepotice potpuno oslanjaju na spoljašnji ambijentalni pokret vode prilikom hranjenja. Ručice mogu formirati ravnu lepezu ili mogu biti blago savijene ka unutrašnjosti, i nalikuju satelitskoj anteni. Neke ručice se delimično mogu i uvući. Na ručicama prekrivenim mukusom (sluz) cevaste nožice sitne (komadaju) jestve čestice i pomoću žljeba i pinula ovi zalogajčići se polagano kreću do usta.

Ako baš želimo da detaljismo, možemo reći da se hrane na sledeći način: svaki peroliki krak koji polazi iz centralnog dela tela ima otvoren ambulakralni žljeb, koji je oivičen prstolikim cevastim nožicama, koje čine terminalnu ekstenziju vodenog vaskularnog sistema (cilijatnim ambulakralnim nožicama). Najduža nožica dugačka je između 0,43 i 0,85 milimetara i prenosi čestice hrane u žljeb. Kada struja vode nanese hranljivu česticu, najkraća nožica umotava je u sluz i transportuje ka ustima. Usni otvor nalazi se u centru oralne strane čašice. Usta peraste zvezde okrenuta su ka gore i mogu biti u centru diska ili pomerene više na neku stranu. Čestice hrane veličine su od 50 do 400 μm. Ishrana podrazumeva obilje protista, larve invertebrata, male rakove i čestice detritusa. Većina perastih zvezdica hrani se noću, dok dan obično provode povučene između korala.

Anus je takođe na gornjoj strani, ali kod nekih vrsta na nekoj vrsti tube ili konusa iznad strujanja hranljivih čestica da ne bi remetio proces hranjenja. Donja strana, tj. ona okrenuta ka morskom dnu ili podlozi, ima kandžolike strukture nazvane ciri, koje kako im i izgled upućuje, služe da pričvrste ovo morsko biće za površinu.

Peraste zvezde mogu se pokretati pomoću ručica. One puze vukući se i odizujući od podloge pomoću cira, koji im u isto vreme služe i da ih privremeno usidre za dno, kada dođu do željene morske destinacije. Njihove ručice i pinule imaju malene kukice pomoću kojih se kače za površinu. Kordinirano mlaćenje ručicama je još jedan od načina kretanja ovih perastih zvezdica. Doduše, ovo plivanje i puzanje dešava se uglavnom kada zvezde beže od predatora.

Peraste lepotice uglavnom svoje dane provode usidrene, njišu se i hrane u ritmu strujanja mora – opušteno. Kada jednom nađu dobro mesto za život i hranjenje, one se i ne pomeraju puno dok ih neki predator, uglavnom riba, ne otera. Dobro mesto za sidrenje je obično neki sunder, koral, dno i sl.

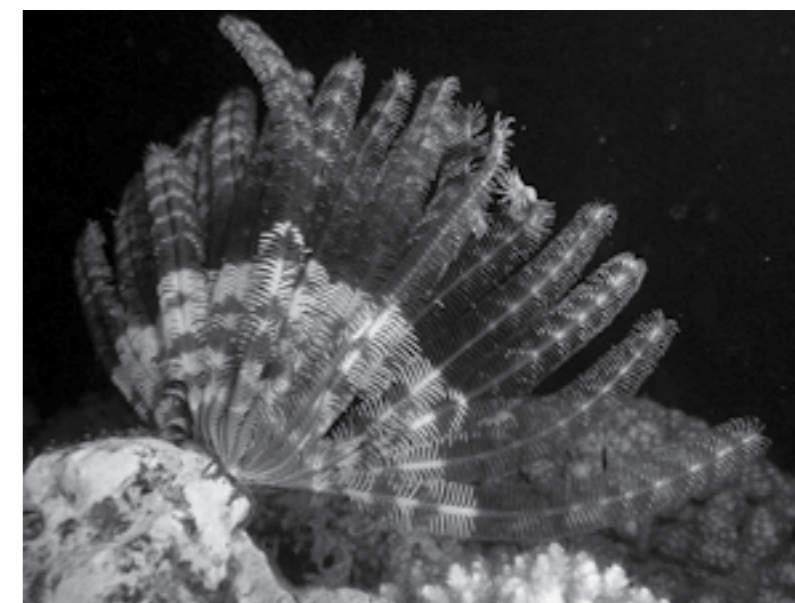
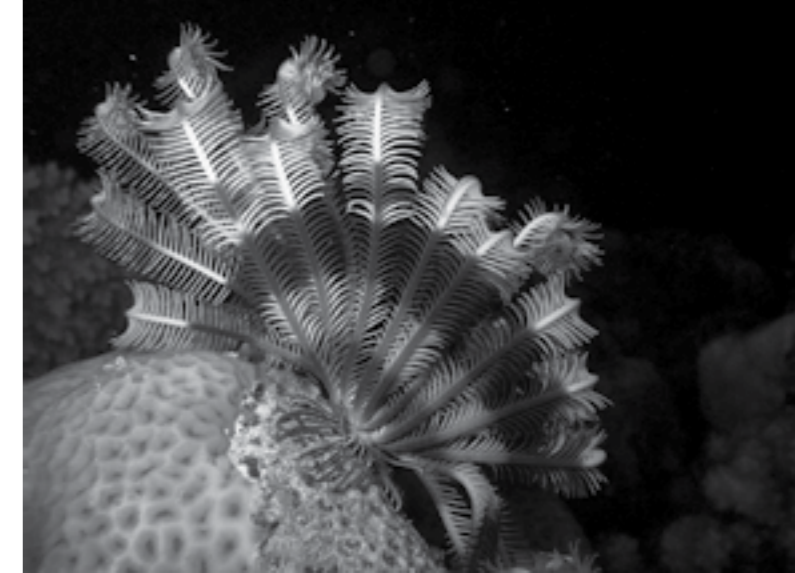
Kao i njihovi srodnici iz klase *Ophiuroidea* kada su u opasnosti, zvezde mogu odbaciti i regenerisati neki krak. Odbačena ručica može nastaviti da se kreće i na taj način odvratiti pažnju predatoru, dok ostatak zvezde zbrise. Zvezda je u stanju da uradi ovo jer su kalcijumske ploče ili bodlje (mezodermalnog porekla) u ručicama povezane pomoću promenljivog vezivnog tkiva. Perasta zvezda u stanju je da vrlo brzo menja gustinu ovog tkiva od sasvim tvrdog pa do skoro tečnog. Odbačena ručica se za otprilike mesec dana regeneriše. Ove peraste zvezde najviše beže od riba.

Peraste zvezde najčešće su odvojenih polova. Jaja i sperma proizvode se u natečenim pinulama u osnovi kraka, i oslobađaju u vodu, pa je oplodnja spoljašnja.

Perasta zvezda ima larvu koja je bilateralno simetrična i slobodnoplivajuća i ovu fazu života provodi kao plankton. Posle određenog vremena provedenog kao lutajući plankton, ona se sidri za podlogu i razvija u štapičastu formu zvezde. Posle par nedelja ova zvezda na štapiću dobija cire, štapić se lomi, i zvezda postaje slobodnoplivajuća adultna forma.

Veliki broj morskih račića, crva i ostalih malenih životinja nalazi stalni smeštaj sa hranom na ovoj perastoj zvezdi skupljajući komadiće hrane koji joj pobegnu.

Čovek za sada nije našao široku primenu peraste zvezde (na njenu sreću). Nažalost, uglavnom ih uzimaju za morske akvarijume, zbog atraktivnog izgleda. Možemo zaključiti da se u moru baš i ne isplati biti atraktivan čoveku, jer ove nežne lepotice u zatočeništvu, skoro bez izuzetka, čeka sigurna i spora smrt od gladi. Tužan način da jedno tako prelepo stvorenje okonča život. Stoga, ako ih vidite u njihovom prirodnom okruženju, tj. moru, molimo vas da ih tu i ostavite i obožavate izdaleka. Samo na taj način uživanje će biti obostrano. ▀

NEOBIČNI TURISTI NA KUBI

Tekst i foto Jelena Vukosavljević

Putovanje na Kubu je ekvivalent putovanju vremenom 50 godina unazad. Iako u srcu Karipskog mora i namdomak Severne i Južne Amerike, decenije pod embargom koji i dalje traje učinile su Kubu zamrznutom u vremenu. Omiljene destinacije turista su Havana, Varadero i nekoliko ostrva u Kanarskom arhipelagu 80 kilometara južno od glavnog ostrva.

Jedno od tih ostrva je Cayo Largo, dugo samo oko 28 km i ne više od 3 km široko. Na njemu postoje jedino hoteli, a do skoro je svim Kubancima, osim onima koji su tu zaposleni, bio u potpunosti zabranjen pristup. Danas je to isključivo turistička destinacija. Na južnoj strani ostrva nalazi se preko 20 km duga plaža, prekrivena sitnim belim peskom, koja privlači sve više turista. Pre nego što je sagrađen prvi hotel na Cayo Largu, jedine koje su redovno posećivale ovo ostrvo bile su kornjače. Ova plaža privlači kornjače jer je idealno mesto za polaganje jaja, i na nju se vraćaju svake godine u periodu od aprila do septembra.

Zamislite sada jednu kornjaču, koja posle godinu dana putovanja konačno dolazi do plaže na kojoj se i sama izlegla. Noć je, ona polako izlazi iz mora i nespretno se probija kroz pesak dovoljno daleko da bi na sigurnom iskopala rupu za polaganje jaja. Posle oko 20 minuta ekstatičkog stanja ona položi oko 200 jaja, i vraća se nazad u more, misleći da ih je ostavila na sigurnom. A onda dolazi jutro. Jutro donosi suncobrane pobodene po celoj plaži, a samo 300 metara niže nalazi se ogroman all-inclusive hotel, krcat turistima. Šta mislite, koja je šansa da će se ove kornjače ikada izleći iz jaja?

Granja de Tortugas je biološka stanica na ostrvu, koja se bavi ovakvim slučajevima. Pokrenuta je od strane Kubanske vlade pre mnogo godina. S obzirom da je prosečna plata naučnika na Kubi oko 20 evra, možemo reći da su zaposleni u ovoj stanici entuzijaste i zaljubljenici u prirodu.

Dvojica njih, Leonardo i Ruben Blanco, već godinama svake sezone vode računa o polaganju jaja. Naime njihov posao je, između ostalih, da pronađu jaja kornjača pre turista, i da ih presele na sigurno, u stanicu Granja de Tortugas. Pritom moraju da paze na redosled polaganja jaja, kao i na temperaturu peska, budući da ona određuje pol novorođene kornjače.

Posle oko 45 dana, kada se kornjače izlegu, vraćaju ih na plažu gde su bila položena jaja, i odatle ih puštaju nazad u more. Ova procedura je

naophodna jer ženke kornjača pamte mesto ulaska u vodu da bi se vratile i tu legle svoja jaja.

Zaposleni u Granja de Tortugas prenesu oko 10 do 15 hiljada jaja godišnje na „farmu kornjača“. Od tog broja jaja izlegne se i preživi do puštanja u vodu oko 8 do 13 hiljada. Pomislili biste da je to veliki broj. Međutim, samo jedna od hiljadu kornjača preživi i dostigne polnu zrelost, što znači da će posle godinu dana sa ove farme preživeti možda 8 do 13 kornjača. Da bi ispratili njihov dalji razvoj, na neke kornjače stavlja se oznake sa brojevima, napravljene od specijalnih metala po kojima se mogu prepoznati u budućnosti.

Finansiranje ove stanice nije jedan od prioriteta Kubanske vlade. Zaposleni se potpomažu prodajom ulaznica u stanicu, gde turisti mogu da vide i nahrane kornjače. Godine 2005. Elaine Clement, kanadska državljanka,

takođe je došla kao turista u Granja de Tortugas. Otišla je odatle kao veliki zaljubljenik u kornjače i postala njihov pravi ambasador. Od tada je posetila Cayo Largo 13 puta, obezbedila im sponzorstvo firme Hagen, koja proizvodi hranu za kornjače, i sada hranu šalje preko turista dobrovoljaca. Svaka pomoć spolja znači mnogo ljudima koji tamo rade, jer nemaju pravo da napuste Kubu, nemaju internet niti bilo kakvu brzu vezu sa svetom.

Zato su još više posvećeni svome cilju, a to je da očuvaju prirodne lepote svoje fenomenalne zemlje, da bi i buduće generacije mogle da uživaju u njima.

Ukoliko želite da na bilo koji način pomognete u radu stanice, možete poslati e-mail Elaine Clement na tortue_marine@eclement.net Svaka, pa i najmanja novčana pomoć njima znači mnogo! Takođe, kroz pisma podrške saznanje da ljudi brinu način je da se pomogne istraživanju u cilju. ▀

Ronjenje u Istri

Razuđena obala, čarobni podvodni svet, bogata flora i fauna i atraktivne lokacije za ronjenje samo su neki od motiva koji svake godine privlače brojne ljubitelje dubina u istraživanje Jadranskog mora.

Priobalje Istarskog poluostrva jedna je od najatraktivnijih ronilačkih destinacija poznata po obilju podvodnih pećina, zidova, hidroarheoloških atrakcija i desetinama brodskih olupina, koje svedoče o slavnoj pomorskoj prošlosti kraja. Među bogatim Rovinjskim arhipelagom izdvaja se ostrvo Sv. Ivan sa čak četiri različite ronilačke lokacije. Veliki kameni blokovi, još od doba Mletaka, prekriveni koralnim algama, posedonijom i drugim morskim svetom, čine ovu lokaciju posebnim doživljajem za svakog ronioca. Tu je i obližnje ostrvo Banjole, karakteristično po pećinama s ulaznim otvorima koji se nalaze na dubini od 5 metara i izlazom smeštenim u samoj sredini ostrva, koje liči na kupolu ispunjenu vazduhom, a koja obiluje sunderima i koralima šarenih boja. Na istoj toj dubini (5 metara) nalazi se još jedna zanimljiva lokacija – Pirussi Mali s velikim stenama u obliku blokova s bogatstvom flore i faune.

Poseban ronilački doživljaj su noćna ronjenja i posete olupinama potonulih brodova. Među najpoznatijim olupinama Severnog Jadrana sigurno je olupina austro-ugarskog putničkog broda Baron Gauč (dužina

84,5 m, širina 11,8 m), potopljenog 1914. godine kraj Rovinja, koji je proglašen jednom od 50 najboljih ronilačkih lokacija u svetu. Nešto dalje od Rovinja, u blizini ostrva Brioni, nalazi se još jedna ronilačka poslastica – veliki teretni parobrod Istra, kome je pravo ime Hans-Šmit, (dužina 60 m, širina 11 m), potopljen još za vreme Drugog svetskog rata nailaskom na podvodnu protivbrodsku minu. Najzanimljiviji primerak iz Prvog svetskog rata je olupina italijanskog torpednog čamca, potopljenog u pomorskoj bici, s očuvanim velikim topom i kompletnom mehanikom za pokretanje i protivavionskim mitraljezima i torpednom cevi.

Ronjenje u Istri moguće je tokom cele godine zbog ugodnih temperatura mora, a posebno u periodu između maja i novembra. Ako svoj odmor planirate da provedete upravo uz istraživanje jadranskih dubina, obilazak najzanimljivijih podvodnih lokacija uz stručnu asistenciju, omogućiće vam Maistra, vodeća hotelijerska kompanija u Hrvatskoj, u sklopu svog posebnog sedmodnevnog programa, čiji detaljan opis možete da pronađete na internet stranici: http://www.maistra.hr/Ponuda/Specijalni_interesi/Sport_ronjenje. ▀

Gde trenutak traje

ROVINJ - VRSAR

Avantura u Istri

Zaronite! Iznenadićete se tajnama koje krije Jadransko podmorje...

Pustolovima koji tragaju za novim podvodnim doživljajem, podmorje Rovinja i Vrsara ponudiće mnogo izazova. Lepota ostrvaca i grebena duž obale ostaje tek delomično otkrivena ako ne zaronite u morsku dubinu i ne otkrijete deo skriven pod vodom. Bogatu mornaričku istoriju "pročitacete" upravo na dnu morskih dubina gde desetine olupina potopljenih brodova govore o slavnoj pomorskoj prošlosti kraja.

maistra
ROVINJ - VRSAR

+385 (0)52 800 250
info@maistra.hr
www.ronjenje.maistra.com

Piše: Janez Kranjc
Foto: Ivana Orlovič Kranjc

Weissensee

Raj za ronioce!

Većina ljudi odlazi u Alpe zbog dobrog skijanja i uživanja u zimskim sportovima. Međutim, ekipa ronilaca kluba S.D.T. Svet Ronjenja krenula je ka austrijskom gradiću Techendorf zbog ronjenja u planinskom jezeru Weissensee. Smešteno u Koruškoj oblasti, na 930 metara nadmorske visine i sa vodom koja se može piti, ovo jezero predstavlja nsvakidašnji prirodni dragulj. Weissensee („belo jezero“) dugačko je 11,6 kilometara i dve trećine njegove obale je potuno netaknuto. Maksimalna dubina jezera je 100 metara, temperatura vode u zavisnosti od dubine varira od 24 do 3 stepena Celzijusa.

U jezeru živi dvadesetak vrsta riba, a za nas su najfascinantniji bili susreti sa štukama, od kojih su neki primerci bili dužine preko jedan metar! Osim najvećih slatkovodnih predatora, u potopljenim šumama (koje predstavljaju posebnu atrakciju) žive i jata šarana, među kojima ima i kapitalaca

od preko dvadeset kilograma. U periodu kada smo mi ronili (kišoviti početak juna) na jezeru je vidljivost varirala između 7 i 15 metara. Tokom vikenda napravili smo pet zarona, od kojih jedan noćni, dva u zoni nacionalnog parka i jedan zaron u zoni ušća planinskih potoka. Baza nam je bio PADI-jev ronilački centar „Yachtdiver“, predvođen Ernestom Turnšekom, vrhunskim poznavaoceom ovih voda. Ljubazni domaćini su se potrudili da nam boravak u njihovom ronilačkom centru bude izuzetno prijatan. Specijalitet je bio dobijanje dozvole za ronjenje u zoni nacionalnog parka sa velikog pokretnog splava. Tako smo imali priliku da ronimo na strmim klifovima i u okruženju gde kilometrima unaokolo nema naselja.

Weissensee je pravi primer kako ljudi i priroda mogu živeti u skladu i harmoniji. Ovo nikako nije samo fraza, jer Austrijanci su u praksi potvrdili da je to zaista i moguće. Reportažu sa malo više ličnih utisaka i više fotografija možete pogledati na adresi: <http://www.svetronjenja-sdt.rs/2-121.html> ■

PADI
padi.com

5 STAR
INSTRUCTOR
DEVELOPMENT
CENTER

AQUAHOLIC

ex HERCULES

padi 799095

padi IDC - Beograd

04 - 14 oktobar 2011 Tasmajdan

detaljne informacije i prijavljivanje miha@frlec.net
tanjastevcic@gmail.com

• prodaja opreme za
vodene sportove

AQUAHOLIC

SRC Tasmajdan

Ilije Garasanina 26-28 lokal 5

11000 Beograd

tel: +381 11 3349759

+381 64 1885712

tanjastevcic@gmail.com

www.aquaholic.co

Take the
Go PRO
Challenge

ODVODNA IZLOŽBA

Nesvakidašnji ronilačko – fotografski performans

Ivana Orlović Kranjc je višegodišnji ronilački instruktorka koja se poslednje četiri godine intenzivno bavi i podvodnom fotografijom. Pogledom u svoju fotografsku arhivu ustanovila je da

se tokom tog perioda skupila velika količina odličnih fotografija, za koje je šteta da čame u „mraku hard diskova“. Sa poslednje tri ekspedicije na Crvenom moru, Ivana je izabrala tridesetak fotografija koji prikazuju živi svet jednog od najraskošnijih mora na svetu. Da bi prezentovala podvodne fotografije na originalan način, došla je na ideju da postavka izložbe u bude u prirodnom okruženju – dakle, pod vodom! Fotografije su izrađene, pa onda vakumirane u plastičnu foliju nakon čega su mogle pod vodu. Za dno su fiksirane tegom, dok je gornji deo bio vezan za ivicu bazena ili je bio privezan za dve bovice koje su plutale ispod površine vode.

Izložba je započela svoj put u Nišu, da bi se nastavila u Pančevu, Beogradu i Kruševcu. Tokom trajanja izložbu je videlo (što znači i zaronilo) preko 450 ljudi. Nekima od njih, ovo je bio i prvi kontakt sa ronjenjem, a bilo je i iskusnih ronilaca ali i roditelja sa decom. Rekordna poseta je zabeležena na beogradskom bazenu „Tašmajdan“ kada je za dva sata zaronilo oko 180 ljudi! U svakom slučaju, koncept podvodne izložbe podvodnih fotografija je bio izuzetna promocija ronilačkog sporta i

sportskog načina života. Projekat putujuće podvodne izložbe pomogli su fotografska radnja „Bora“ iz Zemuna, fotokopirnica „AG Copy“ (TC Sinteza, Beograd) i članovi kluba S.D.T. Svet Ronjenja. ▀

AVIONI CRNOGORSKOG PODMORJA

Piše: Dušan Varda
Foto: Janez Kranjc

Potopljeni avioni smatraju se vrhuncem arheologije avijacije, jer svaka olupina predstavlja vremensku kapsulu. Baze podataka ukazuju da je serijski broj svakog tipa aviona tačno registrovan, pa je svaka letelica na neki način ostala evidentirana u svojoj nesrećnoj sudbini. Retko kada su avionske olupine na dnu ostale u jednom komadu. U većini slučajeva udar o vodu dovodi do otpadanja krila, lomljenja trupa i krivljenja elisa. Stoga se retko delovi aviona koji su pali u more nalaze koncentrisani na jednom mestu. Trokraka elisa (najverovatnije sa *Liberatora*) koju je izvukla jedna barska kočica početkom devedesetih, imala je pod pravim uglom savijena dva od tri čelična kraka, što je svedočilo o silni udara o vodu.

Jedini avion iz Prvog svetskog rata za koji postoje dostupni podaci je austrougarski hidroavion koga je nevretime potopilo nedaleko od ušća reke Željeznice (današnji Bar). Od laganog platnenog trupa kao ni od drvene elise, danas verovatno nije ostalo ništa, ali nije nemoguće da će ostaci motora ovog aviona jednog dana i biti pronađeni. U pitanju je bio borbeni "hidroplan" *Lohner L78*, naoružan mitraljezom i dve male bombe, jedan od mnogih koji su nadletali ovo područje od 1916. godine.

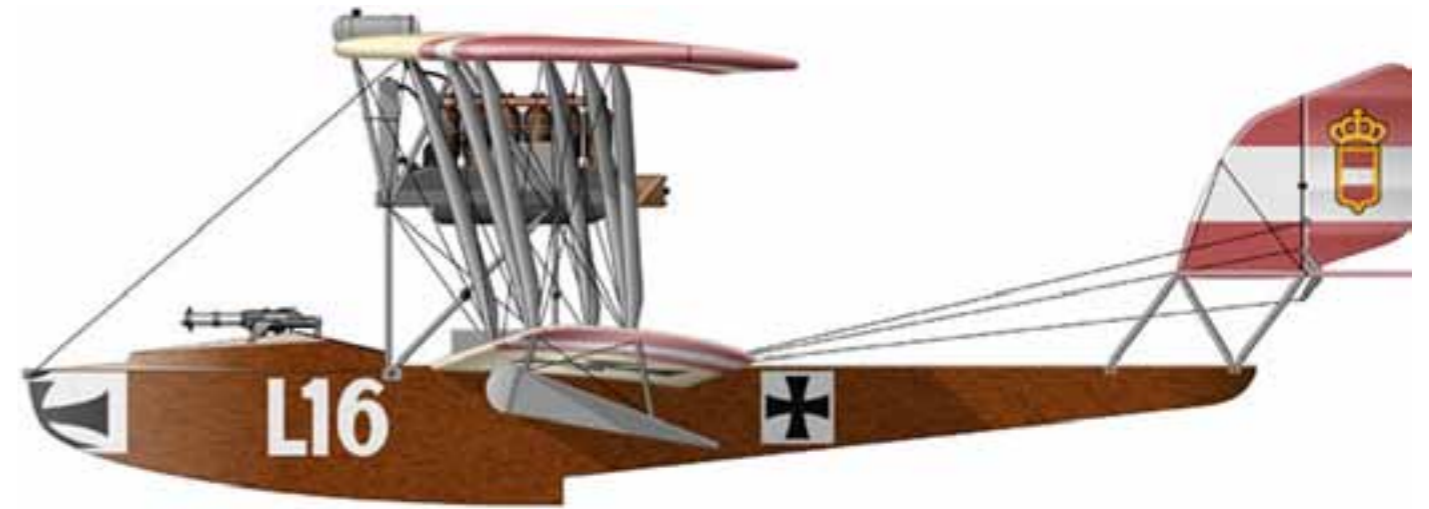
Drugi "barski" avion, američka letelica tvrđava *Liberator* (B-24H) ima mnogo veće šanse da bude locirana. Na njoj je sve bilo prilično veliko: raspon krila preko 30, dužina 20 i visina 5 metara, motori 4x1200 Ks i 12 mitraljeza u posebnom kupolama, tako da je vrlo verovatno da južno od rta Volujice u Baru, gde se srušio, jednoga dana može biti pronađen neki veći deo. Ovaj avion je pripadao 15 floti američke vazduhoplovne armije stacionirane krajem Drugog svetskog rata u južnoj Italiji, i na vodu je "aterirao" posle oštećenja koja je pretrpeo tokom bombardovanja rafinerije i izvora nafte u Rumuniji.

Italijanski borbeni avion tipa *Savoja* srušio se takođe tokom Drugog svetskog rata nedaleko od hridi Mravinjak. Ronioci iz Čanja znaju više

lokacija delova, dok se jedno krilo nalazi na kamenitom dnu i dubini od 30 metara. Mr Jovan Martinović, pionir podvodne arheologije u Crnoj Gori, okupaciju je kao dete proveo u Petrovcu i seća se pada aviona *Savoja*. Pre svega po tome, što je od velike šarene gume krilnih rezervoara koja je isplivala, petrovački obučar dugo pravio "japanke" za decu Petrovca.

Najveću senzaciju izazvalo je otkriće nezabeleženog Junkersa 88 A koji se neznano kad srušio u more krajem Drugog svetskog rata ispred Čanja. Ovaj avion je na dubini od 54 metara posada M/Y "DOWNUNDER" pronašla avgusta 2008. i do danas nije otkrivena njegova prošlost. Izvrnut naopako leži smrskane kupole i repa koji je verovatno otpao od pritiska jakog udara na vrata za bombe. (Detaljnije o ovom avionu i pronalasku pisali smo u nekoliko prethodnih brojeva *Sveta Ronjenja*, prim.red.)

U drugom poglavlju vodiča obrađen je lokalitet *Spitfajera MK IX*. Major Klements i poručnik Čendler su sa dva spitfajera srušeni kod ulaza Bokokotorski zaliv. Navodno je Klements poginuo, dok je Čendler zarobljen. Avion koji je pao van zaliva još nije pronađen,

dok je početkom XXI veka više ronilaca na pola puta između Herceg Novog i Rosa pronalazilo delove aviona koji se razleteo po udaru o vodu. (Detaljnije i o ovom avionu i pronalasku pisali smo u više starijih brojeva *Sveta Ronjenja*, prim.red.)

U literaturi i usmenim predanjima pominju se i razni *Meseršmiti* koji su padali na sve strane, kao i B-24 koji se srušio 31. januara 1945. u moru ispred Krašića.

Nažalost, u teritorijalnim vodama Bara nalazi se još uvek nepronađen i avion *Galeb-2*, koji se srušio 22. aprila 1998. godine prilikom redovnog leta. Oko podneva u more ispred Dobrih Voda srušio se avion RV i tada je poginuo pilot, student Vojne akademije Srđan Lazić. Iako su postojali brojni svedoci pada koji se desio po danu i relativno blizu obale, višenedeljna potraga koju je vojska sprovela nije dala nikakve rezultate. Stoga se i ova letelica, kao najmodernija, pridružila podužem spisku aviona koji su završili na dnu crnogorskog primorja, a do danas nisu pronađeni.

Sa druge strane treba spomenuti i da je bilo uspešnih akcija vadenja letelica sa morskog dna kao što je bio slučaj vadenja *Utve* iz mora ispred Orahovca, ili slučajevi aviona koji su poletali sa vojnog aerodroma u Golubovcima, a završavali u plitkoj vodi Skadarskog jezera.

Stalno se pojavljuju novi podaci, koji ukazuju i na razne *Meseršmiti* i ostale manje i veće borbene avione koji do danas nisu locirani. Lista oborenih aviona koji leže na morskome dnu Crne Gore daleko je od konačne... ■

Aurora

sve bliža porinuću!

Još uvek pod utiskom naše prethodne posete, odlučili smo da ponovo obidemo ronilački jedrenjak Auroru, da pogledamo kako napreduju radovi, i raspitamo se za detalje koji su nas interesovali. U brodogradilištu smo zatekli radnu atmosferu, majstori i mašine su se takmičili u tome ko će proizvesti više buke i lupnjave, pa je svaki razgovor bio onemogućen. Morali smo da sačekamo pauzu, tu malu oazu tišine, kao priliku da postavimo pitanja vlasniku i idejnom tvorcu broda, Mladenu Milojeviću..

Ronilački svet: Kako napreduju radovi?

Mladen Milojević: Dobro! Sve je bliži trenutak porinuća i moja najveća briga sada jeste da se u toj euforiji nešto ne odradi na brzinu i onako kako ne bi trebalo.

Ronilački svet: Da li se poštuju rokovi?

Mladen Milojević: Rokove često postavljamo prema sopstvenim željama i nadanju, sa veoma

malo realnog uvida u ceo projekat. Inače, ovo je za mene, kao tvorca Aurore, posao u koji sam ugradio i dosta sebe, svojih nadanja i strahova, pa mi je veoma teško da budem realan i objektivan. Ja sam na početku gradnje postavio rokove i istinski se trudio da ih ostvarim. Mnogo rada je utrošeno, ali smo stalno kaskali za planiranim i to je u meni razbukalo nervozu. Gradnja Aurore se tako neprimetno pretvorila u stres, napor i muku, a ne bi trebalo da je tako! Živim svoj san, gradim brod, a uhvatim sebe kako na kraju dana, umesto da se radujem urađenom i postignutom, ja se ljutim jer nije ispunjeno „ono planirano“. I onda sam prelomio. Nema više zacrtavanja krutih rokova! Za mene od sada postoje samo „okvirni planovi“. Oni su mnogo rastegljiviji i samim tim manje stresni.

Ronilački svet: Šta vam je oduzelo najviše vremena?

Mladen Milojević: Prvo je zima, iako blaga, trajala duže nego što smo planirali (*rečenica se nastavlja grohotnim i zaraznim smehom*)... Sitni

radovi! Ono što je pojelo vreme su sitni radovi. Provedete čitav dan u poslu oko nekog malog i naizgled beznačajnog dela pa vas, kada umorni počete kući, bezmalo bude sramota da pogledate urađeno. Tu smo patnju prihvatili kao deo gradnje koji mora biti odrađen, ma koliko to bilo sporo i mučno. Presudno je da se održi kvalitet radova, a to da li će zbog neke bitve ili nekog priključka brod biti porinut dva ili tri dana kasnije, nije toliko ni bitno.

Iskreno, ja i dalje kujem planove i po tom rasporedu brod ide na porinuće krajem leta, prezimiće na Savi i Dunavu i to će vreme biti iskorišćeno za test svih sistema na brodu kao i za završne, fine radove na enterijeru, a u aprilu ili maju sledeće godine kreće na hiljadu dvesta kilometara dug put Dunavom, pa Crno more, Istanbul ...

Kontakt:

Mladen Milojević CMAS I2
064 11 21 388
milojev@yahoo.com
www.aurora.in.rs

Viking Pro 1000 Surveyor suvo odelo

Odelo namenjeno profesionalcima i komercijalnim ronionicima. Bez problema je moguće napraviti i do 2000 zarona u slanoj i slatkoj vodi uz potpunu pozdanost i funkcionalnost ovog odelo. U odelo su ugrađeni Posejdon ventili na grudima i levoj ruci. Kapuljača je integrisana i maksimalno pokriva lice ostavljajući veoma mali deo izložen uticaju vode. Manžetne na rukavima su prilagođene lakoj montaži suvih rukavica. Ovo odelo će zadovoljiti profesionalne ronioce i spasilačke timove ali i najprobirljivije rekreativne ronioce. Izrađuje se u crnoj i crvenoj boji. Isporučuje se uz originalnu torbu, vosak za rajsferšluse, prah za manžetne i servisni komplet. Cena je oko 2000 \$. ■

NiTek Trio ronilački kompjuter

Iz radionice poznatog proizvođača ronilačke opreme DIVE RITE ove godine na tržište je lansiran kompjuter NiTek Trio. Reč je o proizvodu namenjenom tehničkim ronionicima, koji radi kalkulacije za tri disajna medijuma. Zahvaljujući velikom matrix grafičkom displeju ovaj uređaj je izuzetno dobro čitljiv u vodi i jednostavan i pouzdan za upotrebu. Opcija sa deepstop-ovima omogućuje dubinske sigurnosne zastanke i na većim dubinama. Integrisan je digitalni kompas koji može biti i na primarnom ekranu ili se pritiskom na dugme može naknadno prikazati. Po izronu, podaci o gasnoj mešavini ostaju aktivni do ponoći nakon čega se računar mora ponovo podesiti. U njemu je modifikovani Buhlmann ZH-L16 algoritam. ■

Cressi Air Travel BC putujte lakše

Previše kilograma u prtljagu je problem sa kojim se današnji ronionci redovno susreću. U želji da reši ovaj problem dizajneri proizvođača ronilačke opreme Cressi Sub su osmislili model Air Travel. Veoma lako i brzo ovaj više nego solidni kompenzator plovnosti se može zapakovati u kompaktan prtljag koji zauzima minimum prostora. Inflator koji je ugrađen je klase Commando. Proizvodi se u pet muških i tri ženske veličine. Džepovi za tegove su integrisani i idealno uklopljeni. ■

Polarion Abyss Dual S neka bude svetlo!

U ovoj godini zabeležena je apsolutna dominacija HID podvodnih lampi. Abyss Dual S predstavlja jedan od modela koji spadaju u najkvalitetnije proizvode ovog tipa u svetu. Telo lampe je napravljeno od visokog kvalitetnog aluminijuma sa duplim orinzima. Prilikom uključivanja ove lampe čuje se karakterističan zvuk u trajanju od nekoliko sekundi, koji podseća na startovanje turbine. Ovo je apsolutno odgovarajuća asocijacija, kada se uzme u obzir moć ovog proizvoda. U punoj snazi sa sijalicom od 45 wati isijava svetlosni snop širine 22 inča, ali takođe može raditi i u ekonomičnom modu od 30 wati. Napaja je Litijum-jonski modul koji se vrlo lako odvaja prilikom punjenja. Efektivna svetlosna autonomija je 110 minuta. Cena ovog uređaja je 1825 \$. ■

Vaš trag na vodi

Beogradska firma **Akvamark** proizvela je plovila na bazi **drvo-epoksida ojačanog karbonom (radi strukturne snage) i fiber-kevlarom (radi neprobojnosti)** u dužinama od 3,7m, 4,6m i 5m bez kabine i 6,5m i 7,7m sa kabinom.

Pomenuti kompoziti nastali su kao low-cost varijanta regatnih tehnologija i kao takvi su 2,5 puta čvršći, 30% otporniji na grebanje, 50% žilaviji (po potrebi elastičniji) i 3 puta trajniji od klasičnih poliesterskih, pa i od vinilestarskih plovila (95% serijskih plovila na tržištu su liveni od poliestera i vinil-estara). Cela tehnologija zasnovana je na poslednjoj generaciji tzv. Modifikovanih poliamina odnosno epoxy smola Smart generacije (radi poređenja Evropske železnice lepe ovom smolom sine za beton na prugama za Vozove Velikih Brzina "TGV", a neki od elemenata krila za Airbus A 380 lepe se istom gener-

Svaki od ovih čamaca pravljen je sa idejom da zadovolji specifičan deo tržišta.

Akva 370 — namenjen je pre svega vodama gde je neophodno, a i zakonom propisano, voditi računa o ekologiji i vikendašima koji nemaju svoj vez ili nisu u mogućnosti da čamac drže stalno u vodi. Težak je zapanjujućih 57 kg.

Dužina 370, Širina 147, težina 57 kg, max. motorna snaga 6 ks, opciono-latinsko jedro, transport- na krovu

Akva 460 — proizveden je sa željom da se vlasnicima i ljubiteljima čamaca tipa pasara ponudi jeftinija, lakša i dugotrajnija verzija ovih plovila. Ovaj čamac je, isto tako, idealan za iznajmljivanje u marinama.

Dužina 460 cm, Širina 178 cm, Težina 94 kg, max. motorna snaga 25 ks, opciono jedro

Akva 505 — čamac ojačanog trupa, malog gaza, izuzetno otporan na udarce i trenje. Namenjen je pre svega vrlo plitkim vodama gde postoji velika verovatnoća od oštećenja čamca prilikom nasukavanja.

Dužina 505 cm, Širina 200 cm, težina 160 kg, max. motorna snaga 60 ks

Akva 606 — je projektovan kao vikend plovilo sa gliserskim potencijalom. Glavne odlike ovog korita su pre svega mala težina, izuzetna strukturna čvrstoća i veliki komfor (obzirom na klasu).

Dužina 660 cm, Širina 240 cm, Težina bez opreme i motora 300 kg, 2 ležaja, Stojeca kabina, WC, Opciono -platforma, tri tipa kobilice, max motorna snaga 90 ks

Akva 770 — Pravi coastal cruiser retro dizajna i izuzetnog komfora. Pažljivo dizajniran i osmišljen za upotrebu u 2 opcije. Prva je vikend krstarenje sa eventualno jednim ili dva noćenja za 6 osoba i opcija pravog samostalnog krstarenja sa samostalnošću od oko 6 dana i radijusom kretanja (u varijanti sa dizel motorom od 13 ks) od 400-500 km sa cca 120l dizela.

Dužina 770 cm, Širina 250, Težina korita bez opreme 480 kg, max motorna snaga 60 ks, opciono jedro, do 6 ležajeva, WC sa tušem, spremišta: 240 litara vode, 120 litara goriva, težina tereta bez putnika 400 kg, Opciono: platforma, kuhinja, unutr. pilotsko mesto

acijom smola od istog proizvođača), duboke penetracije i izuzetne hemijske otpornosti i dugotrajnosti.

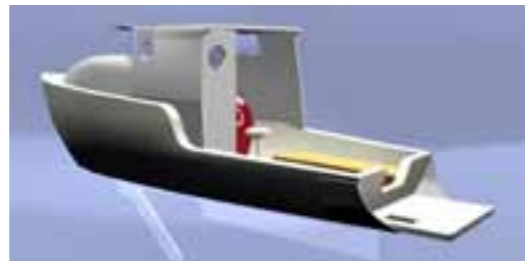
Sva plovila odlikuju se ojačanim trupom, malom težinom, malom potrebom pogonskom snagom (od 3KS za Akva 370) i odličnim plovnim performansama.

Materijali od kojih su pravljani ne zagađuju okolinu i potpuno su hemijski neutralni bez obzira u kojoj sredini se nalaze.

Takođe, emisija štetnih materija u okolinu ne postoji.

Manja plovila **Akva 370** i **Akva 460** mogu da koriste i **električne motore male snage**.

Više informacija na: www.akvamark.com ili na 063372220

Podvodni svet u slici i reči

Tekst: Jelena Vukosavljević

Svi već znamo čuvenu rečenicu – jedna slika vredi hiljadu reči.

Kada je u pitanju podvodna fotografija, možemo reći da vredi i više, jer je to jedan od retkih načina da približimo lepote podmorja ljudima koji se ne bave ronjenjem. Svesni vrednosti takvog umeća, Ministarstvo turizma Kube i Kubanska federacija podvodnih aktivnosti (FCAS) rešili su da nagrade najbolje podvodne fotografe na takmičenju FOTOSUB Colony 2011, koje se održavalo od 10. do 14. aprila.

FOTOSUB Colony se tradicionalno održava na ostrvu Isla de la Juventud („ostrvo mladosti“) na Kubi, u sklopu hotela Colony, koji se nalazi u neposrednoj blizini Nacionalnog podvodnog parka Punta Frances. Ovaj nacionalni park nudi

52 različite ronilačke lokacije, a ronjenje na njima organizuje ronilački centar Marlin. Podvodni svet Kube je skoro netaknut, bogat mekim koralima i raznovrsnim živim svetom. Nije neobično tokom samo jednog zarona sresti kornjače, raže, zelene murine i neverovatno velike jastoge.

Takmičenje je organizovano tako da se od- vija u četiri kategorije: makro, fotografija ribe, fotografija ambijenta bez ronioca i sa roniocem. Učestvovalo je preko 20 takmičara iz Švedske, Rusije, Italije, Španije, Argentine, Čilea, Meksika, Venecuele... i, naravno, Kube. Tokom dva zarona prvog dana proveravala se oprema, te su se fotografi navikavali na okruženje i prirodu. U službenu konkurenciju takmičenja ulazi po

jedna fotografija za svaku kategoriju, snimljene tokom ukupno četiri zarona u sledeća dva dana. Internacionalne sudije Carlos Fonseca i Rafael Mesa Moreno sa Kube, Xavier Duran i Soler iz Španije, Domenico Russo iz Italije i Sergio Massaro iz Argentine su posle svakog dana ronjenja kopirali kartice iz fotoaparata učesnika i pobrinuli se da suđenje protekne po svetskim standardima. Deborah Andollo, svetska rekorderka u različitim disciplinama ronjenja na dah i trenutna predsednica FCAS-a, poslednjeg dana na svečanosti dodeli nagrada objavila je pobednike i podelila vredne nagrade sponzora takmičenja – ronilačku opremu Cressi i opremu za podvodnu fotografiju firme Issota.

Pobednici u različitim kategorijama su:

Fotografija ribe:

1. mesto: Fernando Olivares (Čile)
2. mesto: Daniel Perez (Kuba)
3. mesto: Eduardo Menares (Čile)

Makro:

1. mesto: Fernando Olivares (Čile)
2. mesto: Daniel Perez (Kuba)
3. mesto: Javier Gascon (Španija)

Ambijent sa ronionicem:

1. mesto: Julio Santos (Kuba)
2. mesto: Fernando Olivares (Čile)
3. mesto: Daniel Perez (Kuba)

Podvodni ambijent:

1. mesto: Javier Gascon (Španija)
2. mesto: Etel von Muhler (Čile)
3. mesto: Julio Santos (Kuba)

Apsolutni pobednik takmičenja FOTOSUB Colony 2011 je takmičar iz Čilea, Fernando Olivares Chiang. Pobedio je u više kategorija – makro i fotografija ribe, a u kategoriji podvodnog ambijenta sa modelom je osvojio drugo mesto. Fernando se bavi podvodnom fotografijom samo dve godine, ali je već postao priznat podvodni fotograf. Krajem prošle godine uz podršku Fakulteta Antofagasta izdao je knjigu „Chile magico, norte submarino“, kao prvu u nizu knjiga o ne toliko istraženom podvodnom svetu Čilea. Njegov rad možete pratiti na www.marenspeia.com

POSEBAN PEČAT TAKMIČENJA optimizam, ljubav i upornost

Posebne simpatije svih izazvao je Javier Gascon iz Španije, pobednik u kategoriji podvodni ambijent. On je takođe osvojio i treće mesto u kategoriji makro fotografije. Javier ima 33 godine i živi u Valenciji. Zaljubljen je u more još od svoje devete godine, kada je roneći na dah prvi put doživeo lepote podvodnog sveta.

Sa 16 godina doživeo je saobraćajnu nesreću motociklom i od tada je paraplegičar, donja polovina njegovog tela je nepokretna. Budući da je osoba jakog i vedrog duha, to ga nije slomilo. Naprotiv, iste godine je počeo da se bavi ronjenjem sa bocama. „Nije mi bilo lako, kaže Javier, ljudi su mislili da sam lud, bila su druga vremena“. Javier ima ronilačku kategoriju CMAS 3* i nitrox sertifikat, takođe je yacht master. Do sada je upisao u svoj log book preko 2.000 zarona!

Podvodnom fotografijom je počeo da se bavi pre oko osam godina. Želeo je da dočara svojim prijateljima sve lepote koje pružaju more i okean. Počeo je sa analognim fotoaparatima nikonos V, nikon F90, F80 i F100. Posle je prešao na digitalne i ostao veran Nikonu. Prvo je koristio D80, da bi „napredovao“ do D7000. Za kućište uvek bira Nauticam, zbog ergonomije i savršene plovnosti pod vodom, što je preduslov za njega kao paraplegičara.

Na pitanje da li ima omiljeno mesto za ronjenje odgovara :

„Ne bih mogao da se odlučim za jedno posebno mesto, svaki zaron je po meni lep. Od olupina i prljave zelene vode ispred moje kuće do ronjenja sa ajkulama u Jardines de la Reina na Kubi. Da ne zaboravimo i Crveno more, Južnu Afriku, Indoneziju...“

Optimizam kojim odiše pomogao mu je da ostvari skoro sve svoje snove vezane za podvodnu fotografiju. Radi kao konsultant za podvodnu fotografiju u firmi Casco Antiguu, i honorarno prodaje ronilačku opremu, fotoaparate i podvodna kućišta. Pored svih navedenih aktivnosti on je i zvanični predstavnik fotografa Federacije podvodnih aktivnosti Valencije. Po njemu, najveći uspeh je to što je stvorio reputaciju u svetu podvodne fotografije i što ga ljudi poštuju i cene kao osobu.

Njegova poruka drugim ronionicima je jednostavna – da uživaju u podvodnom svetu, ali da ga na prvom mestu poštuju. Ako vole fotografiju i trude se da uvek unapređuju svoje znanje, rezultati će doći, bez obzira na to koliko je skup njihov fotoaparat.

Verom u sebe i optimizmom svako od nas može da dosegne svoje snove. Život Javiera Gascona je predivan pokazatelj toga.

Takmičenje FOTOSUB je otvorenog tipa, tako da možeš već sada početi da ostvaruješ svoj san. Potraži na www.photosubcuba.com više informacija i ko zna, možda ćeš sledeće godine baš ti biti apsolutni pobednik takmičenja. ■

Inovacijom i idejom do medalje

Na „13. Svetskom prvenstvu u podvodnoj fotografiji“, koje je održano u Bodrumu (Turska), slovenački podvodni fotograf Rok Kovačič ostvario je izuzetan uspeh. U konkurenciji od 46 fotografa iz 23 zemlje osvojio je zlatnu medalju u kategoriji makro i bronzanu u generalnom plasmanu. Dakle, treći na svetu! Ovo takmičenje se u organizaciji CMAS-a održava svake dve godine i privlači naj-

foto Irena Čok

foto Danijel Erka

veće autoritete iz podvodne fotografije. Tim povodom Rok specijalno za naš časopis govori o utiscima sa svetskog prvenstva.

Ronilački Svet: Da li ti je ovo prvi nastup za reprezentaciju Slovenije? Ko su još članovi reprezentacije?

Rok Kovačič: Meni je ovo bio prvi nastup na svjetskom prvenstvu za reprezentaciju Slovenije. Kod nas postoji duga tradicija bavljenja podvodnom fotografijom. Prvi slovenački ronionci i podvodni fotografi su još davne 1979. godine nastupili na prvom svjetskom prvenstvu. Ove godine članovi reprezentacije su bili: Borut Furlan (renomirani i svjetski poznat fotograf), Irena Čok (ove godine asistent, inače fotografinja sa nagradama sa brojnih međunarodnih takmičenja), Rok Kovačič (fotograf, državni prvak prošle dve godine, nagrade na međunarodnim takmičenjima) i Oskar Marko Musić (ove godine asistent, inače fotograf i državni prvak pre 3 godine).

Ronilački Svet: Kakva je bila konkurencija na ovom svetskom prvenstvu?

Rok Kovačič: Što se tiče konkurencije, mogu da kažem da je bila vrlo jaka jer je to jedino svjetsko prvenstvo u podvodnoj fotografiji (održava se svake dve godine, prim. redakcije), zato na njega dolaze sva velika imena u ovom sportu, osim onih koji uopšte ne nastupaju na takmičenjima. Tako sam imao čast upoznati brojne fotografe koje sam do sada pratio samo preko weba i čudio se njihovom radu. Stvarno lijepo je bilo upoznati Denis Palbiania, koji je jedini fotograf na svijetu koji ima stalnu postavku svojih podvodnih fotografija u modernoj galeriji u New Yorku! Inače se bavi i profesionalnom studijskom fotografijom. Bio je tamo i Rui Guerra, poznati portugalski fotograf, koji organizuje radionice za podvodne fotografe i ima nekoliko publikovanih knjiga. Silvia Boccato, Italijanka koja ima puno nacionalnih i međunarodnih nagrada, zatim Austrijanac Werner Thiele, koji je profesionalni podvodni fotograf još od 1990. godine i Španac Arthur Josia Telle Thiemann, koji je ima osvojenih preko 25 međunarodnih priznanja. To su samo neka imena koja sam znao još od prije, ali niko od fotografa koji je došao na svjetsko nije došao na odmor, pa i nismo imali previše vremena za razgovore.

portret na suvom:
Rok Kovačič

Ronilački Svet: Ko je bio u žiriju?

Rok Kovačič: Žiri je bio sastavljen od poznatih imena vezanih za CMAS i podvodnu fotografiju. Bio je tu Koreanac ByungDoo Lee, koji radi u CMAS-u od 1997. godine, a od 2009. je predsjednik KUA. Takođe je bio je i predsjednik 5. i

12. svjetskog prvenstva. Član žirija je bio i Turčin Alptekin Baloglu, koji se već 20 godina bavi produkcijom podvodnih fotografija. Na svjetskom prvenstvu 2005. godine bio je kapetan turske reprezentacije u Španjolskoj, kada su osvojili zlato u kategoriji riba. Godine 1999. je objavio svoju knjigu, koja je osvojila nagradu „Best BOOK of the Sea“ u Kuala Lumpuru. Francuz Andre Ruoppolo je profesionalni ronilac od 1970. godine, a fotografijom se počeo baviti 1985. godine. Njegovi

radovi su više puta objavljivani u svjetskim magazinima i sudjelovao je u brojnim arheološkim istraživanjima. Slovenac Arne Hodalič, koji je od 1988. profesionalni free-lance fotograf, specijalist za podvodnu i speleologiju, radi za brojne časopise. Glavni je urednik slovenačkog izdanja National Geographic. Amerikanka Cathy Church je biolog sa puno objavljenih knjiga i udžbenika o podvodnoj fotografiji. Mnogo puta je bila nagrađivana za svoj rad, a 2000. godine je primljena u „kuću slavnih ženskih ronilaca“. Petnaest godina je uređivala magazin Skin Diver. Švedanin Magnus Lundgren dobitnik je puno međunarodnih nagrada, osvojio srebrnu medalju u Mauritziusu, osvojio „best in show“ kod wetpixela, dobio naziv Shell Wildlife Photographer of the Year. Njemač slovačkog porekla Milan Czapay je napravio više od 3.400 zarona sa ka-

merom. Osnovao je poduzeće za proizvodnju podvodnih kućišta „Sealux“. Posljednjih godina je često u žiriju na raznim takmičenjima u podvodnoj fotografiji.

Ronilački Svet: Koju si foto-opremu koristio na svetskom prvenstvu i da li je ona u nečemu specifična?

Rok Kovačić: Nastupio sam sa „Nikon D300“ telom fotoaparata, makro i širokougaonim objektivima, „Hugyfot“ podvodnim kućištem i „Subtronic nova“ blicevima i predlećama. Specifičnost opreme je u tom da ima praktično sve portove i leće za sve objektivne koje upotrebljavam i posebno patentirani sistem za bliceve, koji omogućuje precizno spot osvjetljavanje podvodnih organizama na svim podlogama. Jedino sa ovakvim sistemom smo mogli napraviti fotografiju puža u kvadratu, koja je prva ovakva na svijetu. Niko ranije nije fotografisao ovom tehnikom tačkastog osvjetljavanja organizma sa kvadratom. Činjenica da sam imao 4 od 5 fotografija u top 10 i da su sve bile napravljene sa posebnim sistemom za osvjetljavanje je dokaz da se

sa ovakvom tehnikom i pravom idejom mogu napraviti vrlo lijepe fotografije koje prevazilaze biološki aspekt podvodnog fotografisanja.

Ronilački Svet: Kako je nastala pobjednička fotografija u kategoriji makro?

Rok Kovačić: Pobjedničku fotografiju puža napravili smo na poziciji Big Reef, prvog takmičarskog dana na jutarnjem zaronu. Pozicija usred Bodrumskog akvatorija je vrlo poznata i popularna lokacija za ronjenje, jer je jedna od rijetkih lokacija u ovom dijelu Turske, gdje je podvodni ambijent sa puno riba i bogatim makro-životom. Ostale lokacije su mnogo pustije, pogotovo kad je u pitanju ambijent, jer je podmorje često puno bijelih stena, koje nisu dobro obrasle. Dok smo ronili i tražili atraktivne objekte za fotografiranje, na dubini od 15 metara smo primjetili lijepu crvenu spužvu sa vrlo malim pužem golačem, dalmatincem (*Discodoris atromaculata*) na njoj. Bio je simpatičan mali golač, ništa veći od nokta na ruci. Odmah nam se svidio. Pripremili smo opremu i počeli ga snimati. Poslje par

foto odlučili smo, da ga osvjetlimo sa kvadratom. Brzo nam je postalo jasno da smo snimili posebnu fotografiju. Naveče kad su nam vratili memorijske kartice, pogledali smo fotografiju na kompjuteru gdje smo se uvjerali da je tehnički perfektna i da je stvarno grafički estetska. Znali smo da će fotka biti nešto posebno i da će šokirati, ali nismo bili sasvim sigurni da li će i žiri prepoznati estetsku vrijednost naše fotografije, jer bi se na prvi pogled moglo, sa nekim klasičnim pogledom na podvodnu fotografiju, reći da je to kreacija i neklasična makro-fotografija kakve smo navikli gledati. No, odluka žirija, podjela ocjena i pobjeda u ovoj kategoriji nama je dala potvrdu da je fotografija jako estetska i da će ovakve fotografije u budućnosti postati sve češće. Posebnost ove tehnike fotografiranja ispod mora je ta da prikazuje organizme u „novom svjetlu“. Daje im nov izgled i stavlja ih u drugačiji estetski prostor, koji ide mnogo dalje o lijepe biološke fotografije, odakle je podvodna fotografija i izašla. Ova fotografija i tehnika ukazuje na mogućnost potpuno novog pristupa u podvodnoj fotografiji i stvaranja estetiku koju će svako prepoznati, a koja će privući pažnju i neronioca. Ova tehnika omogućuje stvaranje fotografije puža golača, koje je sasvim drugačije od prirodnog, biološkog pogleda na ovu životinju. Tako puž izgleda kao kamen na satenu kod draguljara, ili kao u bajci da je stavljen na ljeteci ćilim. Drago mi je bilo kad je jedan od brazilskih fotografa, poslije podjele nagrada, došao do mene i rekao da je i on pokušavao napraviti neku kompoziciju koja bi bila u stilu turske zastave, ali da mu ništa nije uspjelo tako dobro kao nama. Tad mi je postalo jasno da ova fotografija

pruža mašti mogućnost da doživi puža ne samo kao morskog organizam nego i kao apstrakciju određene ideje. Postalo mi je jasno da će ova tehnika postati standard jer otvara granice podvodnog fotografisanja i diže fotografiju na viši nivo, jer omogućava sasvim novu kreativnu estetiku i izražavanje ideja, koje su više od samog biološkog pogleda na lijepu životinju. Ovim se otvara prostor za potpuno novo doživljavanje podvodnog snimanja, što će približiti estetiku podvodne fotografije širem krugu ljudi. Podvodna fotografija će postati više „umjetnička“ jer će obogaćena ovim dodatnim, više apstraktnim, pristupom privući svakog čovjeka. Ovakvom nadgradnjom, biološka estetika se neće uništiti, nego će zadržati momenat prikazivanja ljepote prirode i dopuniti ga. Moja je želja da to omogući pomak u svijesti ljudi i približi im ljepotu prirode, koja je van njihove svijesti. Većom popularizacijom podvodne fotografije i prepoznavanjem njene estetike nadam se da će doći do promjene ljudske svijesti i stvaranja novog stava prema životu i poštovanju prirode, svijeta i ljudi koji nas okružuju i od kojih zavisimo. Bogatstvo prirodne baštine i blaga koja nam priroda pruža su dragulj koji se drži samo u rukavicama i poštuje na svim nivoima. Nadam se da će ova poruka stići do svijesti ljudi i da će do promjena u stavu doći što prije.

Ronilački Svet: Koliko ova medalja utiče na tvoju karijeru podvodnog fotografa?

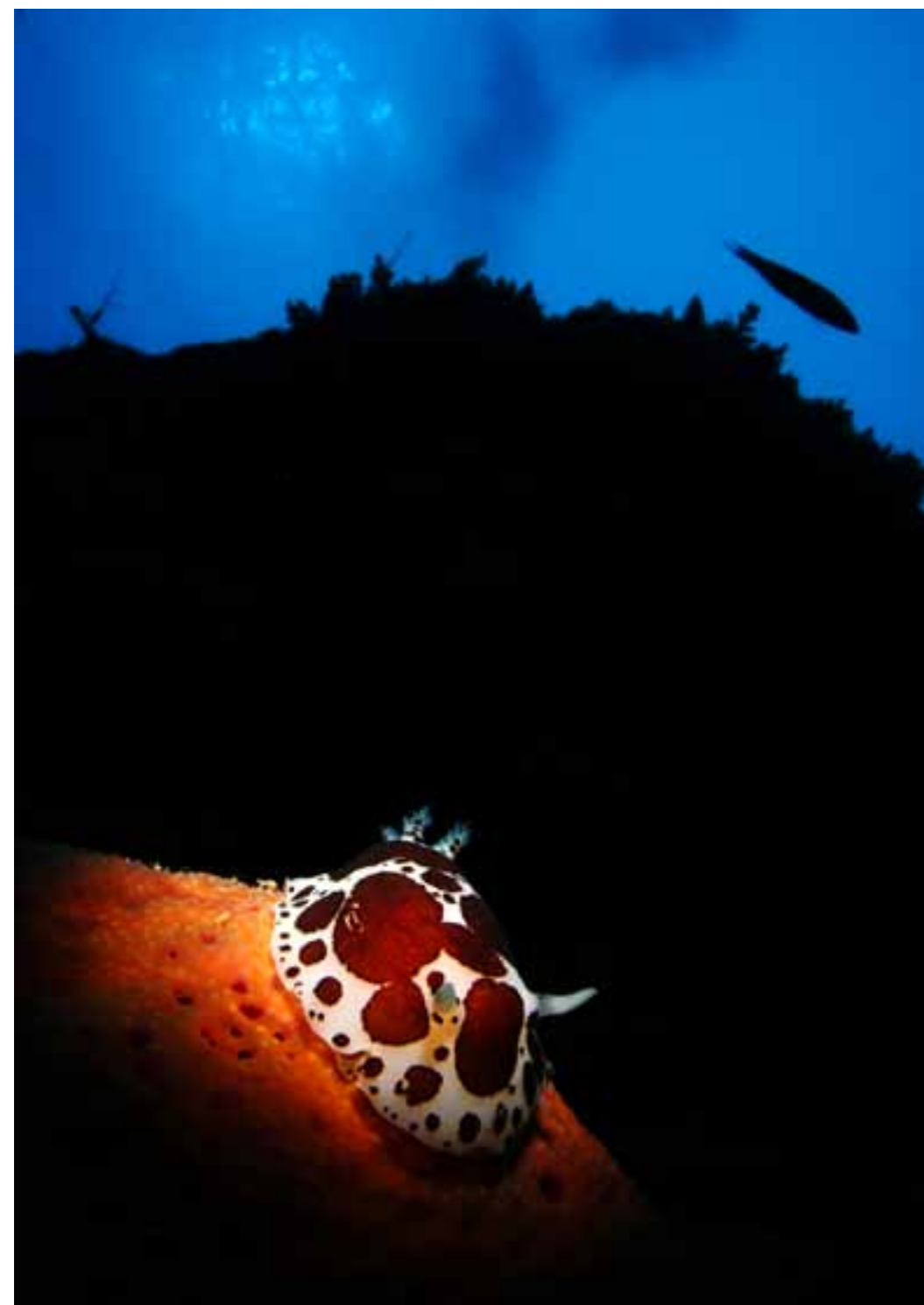
Rok Kovačić: Ova medalja mi je potvrda da je podvodna fotografija u Sloveniji na pravom putu i da su pioniri i „stari mačori“ naše podvodne fotografije uspjeli odgojiti novu generaciju vrhunskih podvodnih fotografa, ko što su i oni sami. U Sloveniji smo već u prošlosti imali odlične rezultate na svjetskim prvenstvima, ali nikad tako dobre kao ove godine.

Ko je Rok Kovačić?

Rok kovačić je rođen 1980. godine u Ljubljani (Slovenija). Član je ronilačkog kluba DRM Ljubljana (najstariji klub na prostoru ex-Yu) i roni od 2001. godine. Fotografijom se bavi od 2002. a podvodnom fotografijom od 2003. godine. Ima ronilačku kategoriju CMAS P4 i PSS Trimix 60. Do sada je napravio preko 1.000 ronjenja u različitim podvodnim okruženjima. Veoma je angažovan na popularizaciji podvodne fotografije. Aktuelni predsjednik International Underwater Photography Cup-a (IUPC).

Imali smo 6 fotografija u 5 kategorija u top 10 i postigli: makro – 1. i 5. mjesto, makro sa temom – 4. i 9. mjesto, riba – 7. mjesto, ambijent – 5. mjesto. U ukupnom plasmanu ja na 3. i Borut Furlan na 16. mjestu na svijetu. Osobno me je iskustvo sa svjetskog prvenstva mnogo naučilo i potvrdilo da sa mnogo rada i volje i pravom ekipom možemo postići rezultate o kojima u ovako jakoj konkurenciji poznatih imena podvodne fotografije nisam ni razmišljao. Zahvala ide mom matičnom klubu DRM Ljubljana, Borutu Furlanu, Ireni Čok i mom asistentu Oskar Marko Musiću za izuzetan timski duh i visoku motivaciju na pripremama i takmičenju u Turskoj. Zajedno smo se odlično dopunjavali i uspjeli napraviti najbolji rezultat u istoriji takmičenja slovenačkih ekipa na svjetskim prvenstvima. A na kraju zahvala i ekipi www.retra-uwf.com, sa kojom smo u suradnji razvili ovaj revolucionarni sistem za osvjetljavanje u podvodnoj fotografiji. ■

TIKA VASILJEVIĆ
ULICA MARINA 1, BEOGRAD
011 2787-741, 3430-990
062 871-62-27

SERVIS

GUMENIH ČAMACA

TRADICIJA, POSLOVNOST, KVALITET, TRAJNOST...

Pomoć-prevenција-edukacija-osiguranje

DAN EUROPE BALKANS

Belgrade, Serbia

Informacije: +381 11 24 71 040

NACIONALNI ALARM BROJ: +381 63 39 88 77

E-mail: balkans@daneurope.org website: www.daneurope.org

www.extreme-med.com

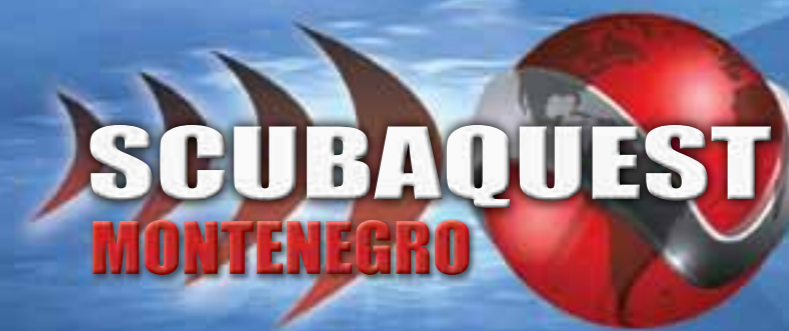
Ordinacija za hiperbaričnu i podvodnu medicinu

Prim. dr Miodrag Živković

E-mail: hbomc@EUnet.yu • www.hbomc.co.yu

11000 Beograd, V. Stepe 347b

Tel/fax: 011/39-72-666. Mobil: 063/258-743

SCUBA SHOP

DNEVNI RONILAČKI IZLETI

RONILAČKI KURSEVI

POSEBNI
POPUSTI
ZA RONILAČKE KLUBOVE

Barsko šetalište, objekat Potkovića, Obala 13. jula bb
+382 30 314 690, +382 69 495 604
E-mail: info@divemontenegro.com

www.divemontenegro.com

Plaćanje preko mobilnog telefona

KOMBANK
PlatiMo

KOMERCIJALNA BANKA
Meni najbliža

